

de *noresmenys* (infra); el trobem un cop en Coromines: «aqueixos gegants grollers que no pogueren mai desinteressar-se de les coses que els havien ensenyat a estimar i que, *no gens menys*, calia destruir» (*Pigmalió*, cap. 3, p. 66). Apareix usat de vegades en el llenguatge periodístic actual. Neologisme, però, *no per ço menys* (infra) ve a ser el mateix.

Només 'solament' [exs. en autors moderns com Costa Llobera, Maragall etc., *AlcM*; a més en MGadea: «El qui vol que tot liu (= li ho) donen / *no més* per sa bella cara, / qu'espere asentat, que pronte / liu portaran a sa casa» (*Terra del Xè* I, 214)]; abans s'havia usat en el sentit de 'prou' [S. xvi, *Teatre Profà*, *NCl*. II, 103.9; Lab. 1839]. En el català central es pronuncia *numés*, rarament *només*; a Mallorca és molt estès *domés* (*BDLC* IV, 1909, 281); notem que en el castellà d'Amèrica és usual *no más* 'solament' amb un paper semblant (veg. Wagner, *RFE* XI, 72-73, que examina l'article de Melander sobre aquesta expressió).

No obstant [no obstant que 'malgrat que' en la traducció catalana del *Corbatxo*, c. fi S. XIV; en *Curial*: «no obstant que [Güelfa] minyona fos, que anvides lo tretzè any aconseguia, s'enamorà d'ella [Andrea]» (*NCl*. I, 23.15), «Certes ella morí per lo pus leal home del món, e no obstant que ell fos causa de la sua mort, però fonch sens colpa» (ib. III, 170.20)], *no obstant* en *Spill*: «Complits anys dotze / --- / n[o] obstant lo vot / --- / la maridaren» (v. 11143); 1598 (Calmette, *RLR* LX, 67); 1969 Lacav.; veg. *obstar* (*ESTAR*); *n'obstant* en *Lo Verdader Català* (1843), cap. 14, i exemples moderns de *no obstant* en Oller, Verdager etc. (*AlcM*).

No per ço menys (ant.) 'això no obstant'. Apareix amb certa freqüència en els *CostTort.*: «Si bé usufructuari posseeyx la cosa en què l'usufruyt serà establí, *no per ço menys* lo senyor de la propietat pot obligar aquella cosa» (ed. Oliver, p. 125); «e aquel o aquels qui fan o han feyt contra, són tenguts e obligats a la pena a pagar a la part aduersa; e *no per ço menys* la pena pagada, roman traydor» (ib., p. 394; altres exs. en pp. 145, 204); una forma variant *no-menyesperaçò* en p. 504.

Cf. la forma *no per tant* que usada per Reixac, *Questa*, a p. 90.30 i en altres llocs per a traduir *neporquant* «néanmoins» de la versió originària francesa; com que no n'hi ha altres testimonis es pot considerar una catalanització individual de Reixac de l'esmentada forma francesa.

No res menys (ant.) 'així mateix', 'encara més, ultra això': figura molt sovint en els escrits dels Ss. XIV-XV.¹³ Fabra, en el seu estudi *Coordinació i subord.*, pp. 3-4, duu una sèrie d'exemples tret dels *Documents per l'història de la cultura cat. mig-aval* d'A. Rubió i Lluch (Barcelona 1907). En citarem dos: «Com --- micer Berenguer dez Pont --- nos aportás traslat d unes cobles --- e *no res menys* en après mossén Pere March nos hage fet ·i· sirventés ---» (doc. CCLXVIII); «E [lo dit maestre Jacme] per les dites coses feu sagrament e homenatge al dit senyor rey --- E *no res menys* se obligá ab pena d'altres ·cc· liures» (docu-

ment CCXXXV); altres exs. de 1346, 1391 en *AlcM*, un de 1395 (*DAG.*); Boccí «dita obra es partida en rúbriques e en propòsits e *noresmenys* es partida en 5 llibres» (*DAG.*); a més, en doc. dé 1603: «intercedir ab sa Excel·lència --- y *noresmenys* intercedir ab los seus diputats del General de Catalunya» (Calmette, *RLR* LXII, 286); variant *noremens* en 1390. Convé completar l'opinió de Fabra (*loc. cit.*, p. 3) advertint que *noresmenys* també s'havia usat, si bé poc sovint, com a adverbí adversatiu en el sentit de 'no obstant això, nogensmenys'; així en Eiximenis: «Jatsia que Paradís no puxam haver per nostros merits, *no res menys* vol N. S. Déus que fassam obres a ell plasens» (*Llibre de les Dones*, cap. 343, A233va, 123va); té molt probablement aquest mateix sentit en el breu passatge citat per *DAG.* del *Dotzè del Crest.* d'Eiximenis; i aquest és el sentit que ens dóna JEsteve (1472): «*No res menys*: Nihilominus» (*DAG.*). En el S. XVI s'ha format amb el vulgarisme *manco* la variant *no res manco* ['això no obstant' en doc. de 1588: «encara que crehem que Vostres Magnificències ne tindran avís, *no res manco* per fer nostron debit, ne donam rahó» (Calmette, *RLR* LV, 80); altres exs. en pp. 77 i 90; l'exemple que cita *AlcM* d'Agustí, *Secrets d'Àgric.* (1617), sembla significar 'a més, ultra això']. No ha reeixit l'intent d'alguns escriptors de la post-Renaixença de restaurar *noresmenys* a la llengua literària moderna.

No sinó que (ant.): un ex. en *Curial*: «Yo-m guardaria bé de pendre per marit hom qui stiga en perill de batalla mortal --- car no --- 'm vull veure altra vegada en la dolor que-m só vista de perdre marit --- *No sinó* que són purgues e restaurants aquells que ab lances e ab spases se donen» (I, 158.6); sembla tractar-se d'una locució intensiva que aquí es pot traduir com «són tot el contrari ---» (cf. it. «sono tutt' altro che ---») o «no són per cert confortants ---».¹⁴

Són compostos de NE i NEQUE els adverbis antics *neix* (NE IPSUM), *negueix* (NEQUE IPSUM) i *nelleix* (NE ILLE IPSUM);¹⁵ en frases negatives tots significaven 'ni tan sols, ni àdhuc', però s'han usat també en frases afirmatives amb el valor de 'fins i tot, àdhuc', 'encara més'. Són bastant freqüents en els textos del S. XIII, i no rars en alguns del XIV.¹⁶ Formes paral·leles han existit també en francès i occità antics.¹⁷ A continuació donarem la documentació que tenim de cadascun. *Negueix* ['ni tan sols, ni àdhuc' (un ex. en el ms. 1 dels *Usatges*, AIEC I, 300, escrit *neguex*, però *neis* en ms. 2, veg. infra); *VidesR* «Sent Francès dix --- no lausats *neguex* en mi feyemens de diable» (P217v1, V 664.23 nec); *Diàlegs de St. Gregori*: «con fos plen de supèrbia e dels gogs d'esta vida imflat, no-t diré que ho volgués fer, *no neguex* oyr» (*NCl*. I, 167.9-10); «De neguna vianda no-t sadols *negueix* de sopes en aygua freda» (text del S. XIV?, citat en *Misc. Fabra*, p. 163); àdhuc, inclús: «Si el senyor castlà menor reeb tots los ferments dels clams de tots los habitants e'l castel d'on és castlà, e algun d'aquel castel, o algun, *neguex*, de la companya d'aquel castlà, farà injúria --- al senyor sobirà» (*Comm. Pere Albert*, dins